

Johann Honterus

Umanist, întemeietorul bisericii lutherane în România, 1498-1549

Johann Honterus, născut Austen, a fost un învățat umanist, reformator religios al sașilor din Transilvania. Tatăl, Georg Austen, maistru tăbăcar, aparținea breslelor, burgheziei incipiente din Brașov, i-a asigurat mijloacele materiale pentru

a deveni un "învățat". Johannes, a primit o bună educație încă din tinerețe, din Brașov în școlile conduse, atunci, de ordinele religioase. Pleacă în 1520 la Viena, la Universitate, pe atunci a "papal institution". Trebuie spus că **then in the course of the Reformation, starting in 1520, the University of Vienna, suffered a great loss of prestige**. Primește, în anul 1522 gradul de "Baccalaureus", iar în anul 1525 ajunge la titlul de "magister artium", înscris pe numele de *Johannes Holler Coronensis*. În 1529 în timpul asediului Vienei de către armatele Imperiului Otoman, Honterus se refugiază la Regensburg, la învățatul Johannes Turmair-Aventinus, unde stă un an. În 1530 îl găsim la Universitatea Iagellonă din Cracovia, sub numele de *Johannes Georgii de Corona, Artium Magister Viennensis in calitate*

de profesor. În același an publică primele sale lucrări, o descriere a lumii și o gramatică latină. Manualul *Rudimenta Cosmographica (Elemente de Cosmografie)*, expune teoria heliocentrică a lui Copernic, pe baza de elemente de matematică și astronomie.

După numai un an îl găsim la Basel, un centru al umanismului din liberala Elveție. Între anii 1514-1521 activează Erasmus din Rotterdam, în apropiere, la Zurich, Aici la Basel, în 1519, Ulrich Zwingli începe reforma sa. Se inițiază în arta tipografiei și învață gravura în lemn. Tot aici, în 1532, tipărește cunoscuta reprezentare cartografică a Transilvaniei intitulată *Chorographia Transilvaniae*.

În 1533 Honterus se întoarce la Brașov unde, doi ani mai târziu, este ales în "Adunarea celor o sută", iar în 1536 devine Consilier Comunal. În Brașov a înființat una din primele tipografii din România (prima tipografie este adusă de călugărul Macarie în 1508 la Târgoviște, din 1529 a mai funcționat o tipografie la Sibiu, și alta la Cluj condusă Gaspar Heltau, maghiarizat Heltai). Honterus tipărește în 1543 „*Reformatio Ecclesiae Coroaensis ac totius Barcensis Provinciae*” (“*Reformă bisericii din Corona și din toată Țara Bârsei*”) care este și cea mai veche tipăritură cu conținut reformator. Tot în 1543 tipărește și "*Apologia ...*" care lămurește și apără ideile de reformă cuprinse în cartea anterioară. În 1547/8 tipărește „*Kiechenornung aller Deutschen in Sybemburger*” („*Regulamentul bisericesc al tuturor germanilor din Transilvania*”) și "*Reformatio Ecclesiarum Saxonicarum In Transylvania*" (“*Reformarea bisericilor sașilor din Transilvania*”) care cuprindeau principalele teze ale reformei evanghelice a bisericii sașilor din Transilvania, de inspirație lutherană. Până la sfârșitul vieții publică 37 de manuale.

În 1546 a fost înființată la Brașov, la insistențele lui Honterus, prima fabrică de hârtie din regiune, care va livra hârtie și în Țara Românească și Moldova. Honterus se interesează în mod deosebit de instruirea tinerilor. El reorganizează vechea școală comunală din Brașov, ce data din 1388. În 1541, se construiește o nouă clădire pentru această școală, Pe lângă școala comunală se înființează o bibliotecă pe unii o considerau cea mai mare din regiune. Tot el întocmește un regulament de funcționare a școlii, "*Constitutio Scholae Coronensis*" (1543); mai înființează o organizație a elevilor, numită "*Coetus*" (*Ceată*), unde elevii aveau multă libertate de gândire, decizie și acțiune, cu scopul integrării lor mai ușoare în viață. Johannes Honterus moare la 23 ianuarie 1549.

Opera istorică – a lui Honterus a fost reformarea bisericii catolice a comunității, reformă care a fost acceptată de către toată comunitatea săsească din Transilvania. Această organizare „națională” din temeluri religioase i-a ferit pe sași de maghiarizarea din secolul XIX. Această protecție nu a acoperit pe șvabii catolici. Iată câteva date: între În 1914 în teritoriile administrate de unguri în cadrul monarhiei Habsburgice pentru 1.903.357 germani mai existau 417 școli germane elementare. În județul Branau (alias Suabia Turcească) covârșitor german, deja nu mai exista nici o școală germană! Dintre cele 417 școli care foloseau limba germană de predare - sașilor din Transilvania, care numărau 234.085 locuitori, le aparțineau 254 de școli germane. Ceilalți 1.669.272 de germani din restul teritoriilor administrate de unguri, adică Banat, Crișana, Câmpia Tisei, Slovacia, Danubia și Transdanubia aveau doar 163 de școli elementare. Explicația pentru această situație este următoarea: Sașii transilvăneni aveau propria biserică luterană cu episcop ales de congregație.. Germanii din restul teritoriilor administrate de unguri și maghiarizați, erau cu puține excepții catolici, adică aparțineau unei biserici care nu numai că n-avea caracter german, și unde primatul era numit de guvernul de la Budapesta. Ba mai mult biserica catolică, controlată de guvernul ungar, a devenit un mijloc de extrem de eficient de maghiarizare a credincioșilor nemaghiarizați. Maghiarizarea se producea nu numai prin biserică ci și prin școală, prin armată, prin administrație, prin intoleranța de zi cu zi a maghiarofonilor, prin însăși cultura maghiarizantă. Astfel se explică, odată mai mult, maghiarizarea totală din Ungaria deși marea majoritate din cei 1.669.272 de germani erau catolici dar dintre cele 163 de școli elementare cu limba de predare germană doar 79 erau școli catolice. 84 de școli germane au căzut pradă administrației și 79 pradă ierarhiei catolice maghiare. Un alt capitol trist este maghiarizarea șvabilor din Banat și Sătmar s-a datorat aceleași biserici catolice maghiarizante; Șvabii aduși de Maria Tereza, în secolul XVII, lipsiți de biserică „națională” au fost o pradă ușoară sub tăvălugul maghiarizării; aici maghiarizarea continuă și acum în mileniu III datorită faptului că această comunitate este lipsită de serviciul divin în limba maternă. Ciudățenia este că ungurii și maghiarizații s-au calvinizat sub presiunea turcilor care doreau să-i îndepărteze astfel de austriecii catolici, așa numitul fenomen „calvinoturcism” și prin urmare catolicii sunt în principal șvabii. Cu alte cuvinte biserica catolică din Ungaria, câtă a rămas după calvinizare, a avut un scop transreligios. Prin acest contrast de destin istoric dintre sași și șvabi se poate aprecia azi, cu adevărat, opera lui Johann Honterus. O.C.

